

як засобу підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських підприємств. Це стосується, насамперед, стратегії технологічної модернізації експортного потенціалу, яка має стати домінуючою у прориву вітчизняних підприємств до світового рівня конкурентоспроможності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дудченко М.А. Диверсифікація експортного потенціалу України./ Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А.С. Філіпенко, В.С. Буркін, А.С. Гальчинський та ін. – К.: Либідь, 2002. – С. 143 – 157.

2. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: у 2т. – Т. II / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк та ін., К.: КНЕУ, 2006. – 592 с.

3. Пилипенко І.В. Конкурентоспособность стран и регионов в мировом хозяйстве: теория, опыт малых стран Западной и Северной Европы. – Смоленск: Ойкумена, 2005. – 496 с.

4. Шнипко О.С. Національна конкурентоспроможність: сутність, проблеми, механізми реалізації. – К.: Наукова думка, 2003. – 324 с.

5. Економічна енциклопедія. У трьох томах. Т. 1. Відповідальний редактор Мочерний С.В. – Київ.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864с.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перунь», 2005. – 728с.

7. Игнатенко Н.Т., Руденко В.П. Природно – ресурсный потенциал территории: географический анализ и синтез. – К.: Вища школа, 1986. – 164 с.

8. Економічна енциклопедія. У трьох томах. Т. 3. Відповідальний редактор Мочерний С.В. – Київ.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 952с.

9. Collop F.M., Monahan J.L. A Generalized Index of Diversification: Trends in U.S. Manufacturing // The Review of Economic and Statistics. 1991. Vol. 73. P. 318 – 330.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Дейнека О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 658.013.051

МОДЕЛЬ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

*Прохорова В.В., к.е.н., доцент (ХНЕУ),
Кучеренко О.О., здобувач (УкрДАЗТ)*

Стаття присвячена розробці моделі адаптивного управління промислових підприємств у системі управління економічною безпекою, що дає можливість підвищити фінансовий результат функціонування підприємства за допомогою впровадження наукових рішень в організаційно-економічній політиці підприємства.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Тривале української економіки в умовах кризи призводить до суттєвих деформацій, як в економічній кон'юктурі, так і в мотивах поведінки господарських суб'єктів і, як наслідок, до значної трансформації управління економічними системами. Це визначає необхідність розробки і застосування нових адаптивних механізмів управління підприємствами в системі організаційно-економічного забезпечення процесу управління економічною безпекою підприємства.

Існуючі підходи до моделювання макро- та мікроекономічної динаміки не завжди можуть адекватно відобразити реальну ситуацію, тому що, по-перше, ґрунтуються на описі відомих процесів пристосовування, які в умовах трансформаційної економіки часто виявляються перекрученими, і, по-друге, не описують всього різноманіття мотивів поведінки господарських суб'єктів. Виникає необхідність у розробці і застосуванні нового економіко-математичного інструментарію для управління структурними змінами в економічних системах в умовах впливу дестабілізуючих

факторів. При цьому слід зазначити, що адаптація розглядається і як мета розвитку системи організаційно-економічного забезпечення процесу управління економічною безпекою підприємства, і як механізм її реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні та методологічні аспекти розробки системи економіко-математичних моделей розвитку та функціонування промислових підприємств в умовах невизначеності мають певне відображення в наукових працях вітчизняних вчених: О.О. Бакаєва, Лисенко Ю.Г., Сич Є.М., Чумаченко М.Г., Ляшенко І.М. та ін. Питанням управління економічною безпекою підприємства присвячено праці вчених-економістів: Раєвського Г., Рябченко ЕЛ., Ковалева Е.В., Снелбекер Д. та ін..

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Разом з тим необхідні подальші дослідження з питання визначення змісту фінансової системи фірми та вибору варіанта з урахуванням впливу ризику на нинішньому стані розвитку економіки України, що є актуальною проблемою, вирішення якої дозволить визначити стійкість фірми в тих чи інших умовах господарювання.

Постановка цілей. Розробка моделі адаптивного управління розвитком промислових підприємств в системі організаційно-економічного забезпечення процесу управління економічною безпекою підприємства.

Виклад основного матеріалу. Підприємництво є однією із форм економічної діяльності, для розвитку якого необхідні певні умови: різноманіття форм власності і форм господарювання; стабільність економічної та соціальної ситуації в країні; економічна свобода виробників та споживачів; відкритість та рівновага ринку; формування громадянського правового суспільства, захист власності та прав підприємця; пільговий режим оподаткування і кредитування; розвиток інфраструктури підтримки підприємництва; можливість гарантованого страхування комерційного ризику; вільний вихід на зовнішні ринки. Формулою підприємництва є отримання максимальною прибутку при мінімальному ризику. Важливими рисами підприємництва є ризик, мобільність та динамічність [4, 5, 6].

Однією з відмітних рис підприємства є його економічна самостійність та економічна безпека. З метою забезпечення процесу управління економічною безпекою підприємства потрібно аналізувати та оцінювати стан його економічної системи, що дає можливість приймати рішення по подальшому розвитку та ефективному функціонуванню підприємства. Створення методичного апарату для вирішення цієї проблеми, дасть змогу визначити такий

варіант функціонування, при якому продукція, що випускається підприємством, буде конкурентоспроможною, а саме підприємство буде отримувати прибутки, які забезпечать подальший розвиток.

Ситуація, яка склалася в Україні, потребує вирішення задач, які пов'язані з необхідністю розробки систем управління промисловим підприємством в нових умовах господарювання, а саме; розробка стратегії розвитку та функціонування: перехід на нові, більш ефективні методи управління підприємством з урахуванням форми власності; вивчення стану сегмента ринку і фірми з оперативним реагуванням на зміни в їх етапі; оперування з великими обсягами важливої Інформації, яка потребує обробку в реальному масштабі часу.

Все це стимулює пошук нових шляхів управління економічною безпекою підприємства із застосуванням такого структурного елемента, як адаптивне управління. Тобто необхідно розробити модельний та інструментальний апарат, за допомогою якого можна отримати варіант функціонування мікрооб'єкта в нестабільній ситуації, що дасть змогу покращити економічні показники підприємств.

У залежності від рівня деталізації ринкове середовище доцільно представити трьома класами економічних систем: мікро-, макросистемами та ринками.

Моделі динаміки макропоказників, моделі виробничих функцій, моделі галузевої динаміки, ігрові моделі та моделі ринкової рівноваги [2].

Більшість таких моделей припускає використання як явних так не явних механізмів адаптації для підвищення ефективності, усталеності та забезпечення економічної безпеки. Виділимо загальні особливості і закономірності відомих процесів пристосування, що характеризуються наявністю позитивних і негативних зворотних зв'язків: негативний зворотній зв'язок: збільшення попиту на продукти веде до підвищення його ціни і навпаки; позитивний зворотний зв'язок: підвищення прибутків галузей призводить до приток) в ці галузі виробників і збільшення обсягів пропозиції і навпаки.

Такі механізми зворотних зв'язків не мають достатню гнучкість і універсальність, а також не передбачають можливості глибоких структурних змінних механізмів. Як наслідок, моделі, які побудовано на застосуванні класичних підходів у сучасних економічних умовах є неадекватними [1, 3].

Тому, огляд основних підходів до моделювання економічних процесів» показав, що в умовах трансформаційної економіки деякі положення теорії математичного моделювання потребують переосмислення й удосконалення.

У зв'язку з цим, математичним методом, якому віддається перевага в даній роботі є генетичні алгоритми. Їхнє застосування припускає специфічну математичну постановку задачі і засоби структурування даних. Ці алгоритми

спроможні реалізувати ідею адаптації як іманентної властивості економічних систем. Модель адаптивного управління розвитком промислових підприємств в системі управління економічною безпекою надано на рис. 1.

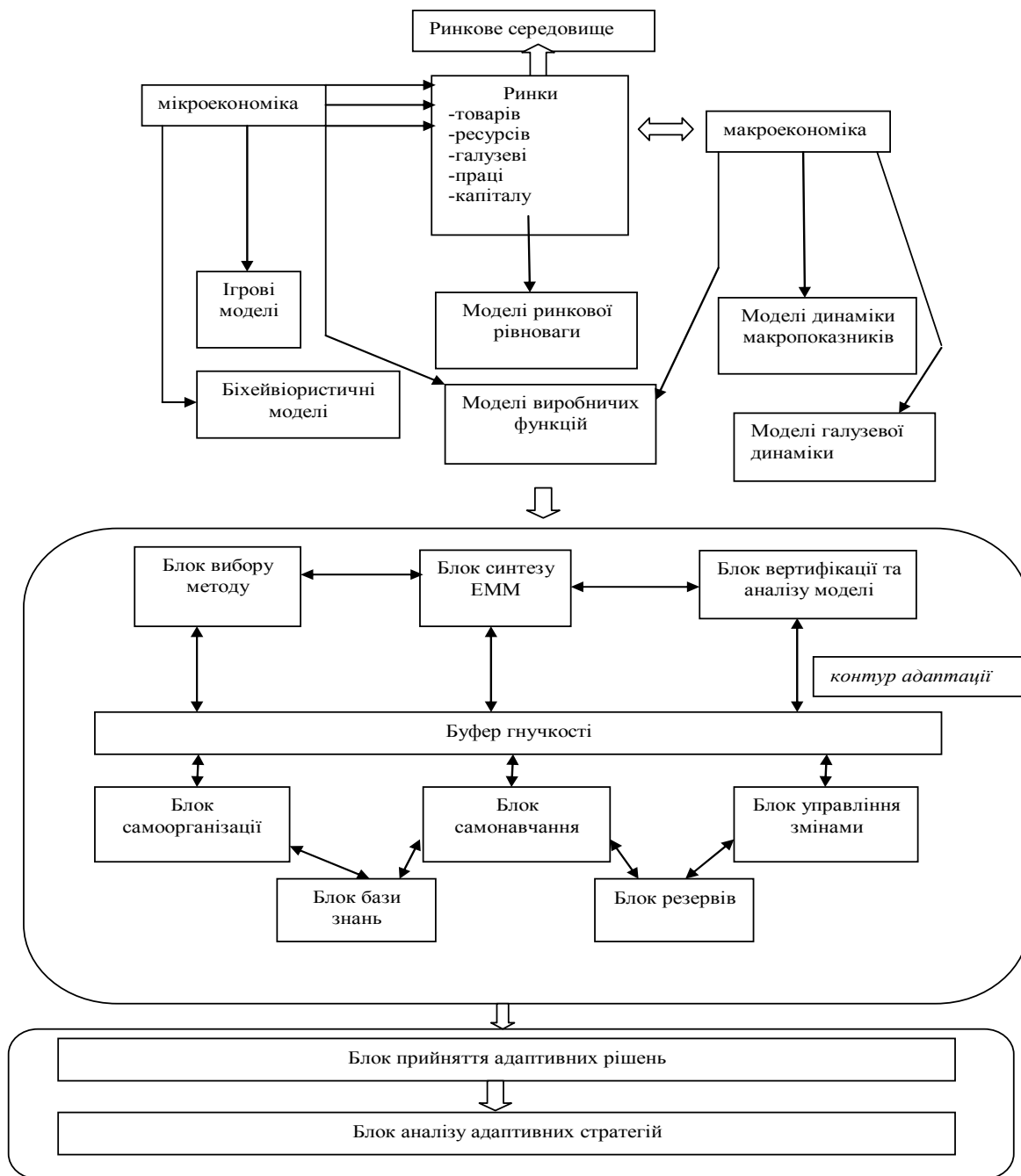

Рисунок 1 - Модель адаптивного управління розвитком промислових підприємств в системі управління економічною безпекою

Складовою контуру моделювання є блок синтезу економіко-математичних моделей, який включає математичну постановку задачі і безпосередньо процес синтезу; моделей.

До основних концептуальних положень, що лягли в основу процесу моделювання адаптивного управління розвитком промислових підприємств в системі управління економічною безпекою можна віднести такі:

нестабільне оточення - джерело розвитку систем;

адаптація – іманентна властивість систем;

ліквідація структурних диспропорцій розвитку - пріоритетна задача регулювання.

Контур моделювання включає процедури аналізу та верифікації моделей. На цьому етапі відбувається порівняння дослідних даних із даними, отриманими в результаті реалізації моделі. Розраховується коефіцієнт апроксимації і робляться висновки щодо того, наскільки точно моделі, запропоновані в роботі, відображають реальні процеси.

Наступним кроком є оцінка ефективності адаптивного управління розвитком промислових підприємств в системі управління економічною безпекою. Робляться висновки щодо доцільності впровадження запропонованої парадигми управління.

Результати реалізації моделей використовуються в контурі управління, що включає блоки аналізу адаптивних стратегій і прийняття рішень.

Передбачається, що економічна система, у якій відбуваються процеси обміну інформацією і самонавчання під впливом дестабілізуючих факторів самостійно знаходить оптимальний стан.

Адаптивне управління розвитком промислових підприємств в системі управління економічною безпекою має своєю метою прискорення процесів саморозвитку.

У блоці аналізу стратегій розглядаються можливі варіанти стратегій диверсифікації. Перевага віддається тій стратегії, що одержала саму високу оцінку, що виражається значенням функції придатності.

Ця інформація направляється в буфер гнучкості контуру адаптації, що складовою частиною входить у контур моделювання.

Контур адаптації включає взаємозалежні блоки самоорганізації, самонавчання, блок бази знань і блок резервів, а також блок управління змінами.

У блоці бази знань агрегується досвід управління в умовах дестабілізації. Це можуть бути дані про коливання пропозиції і попиту, як на саму продукцію галузі (підприємства), так і на ресурси, що споживаються цією галуззю. Це може бути інформація про збої в постачанні ресурсів, а також про зміни політичного і правового поля економічної системи, що може призвести до змін в ефективності її функціонування, тощо.

Ітеративна процедура адаптивного управління далі здійснюється в блоках самонавчання і самоорганізації. Ідею цих процесів реалізовано в самому методі моделювання, насамперед за допомогою генетичних алгоритмів. Вибір кращого рішення поєднанні зі

структурованим випадковим обміном дозволяють імітувати процеси успішної конкуренції.

Інформація з блоків самонавчання та блоку бази знань є основою процесу утворення резервів, в якому у відповідності з даними про можливі напрямки еволюційних структурних і виробничо-технологічних змін формуються запаси ресурсів і капіталу. Ці резерви необхідні для того, щоб створити сприятливі умови для процесів самоорганізації системи і забезпечити ефективну реакцію системи у випадку зміни умов її функціонування.

У блоці управління змінами порівнюються реальні умови реалізації адаптивних стратегій тими, що були прийняті до розгляду в момент ухвалення рішення. У цьому блоці здійснюється корегування стратегій.

Крім цього, на кожному кроку ітерації відбувається перевірка відповідності структурних складових контуру адаптації рівню розв'язуваних задач. У випадку, якщо їхні можливості не відповідають реальним вимогам, передбачається їх перегляд і модифікація.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Таким чином, запропонована модель адаптивного управління розвитком промислових підприємств в системі управління економічною безпекою є концептуальною основою адаптивного управління в економічних системах. Адаптація укладається в процесі управління економічною безпекою для створення за допомогою мір, передбачених у блоці резервів, сприятливих умов для самоорганізації системи, а також забезпечення ефективної реакції системи у випадку зміни умов реалізації стратегій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коновалова С.А. Применение метода генетических алгоритмов для анализа состояния и перспектив развития отрасли. // Модели и методы реинженринга систем управления: Сб. науч. пр. - Донецьк. ДонНУ. 2000. - Вип.4. - с.115-119.
2. Кривда О.В. Модель вибору варіанта функціонування фірми в умовах ризикової ситуації. // Економіка промисловості. 2001. - №2. - с. 73-79.
3. Петренко В.Л., Коновалова С.А. Дестабилизация и адаптация как источник и механизм экономической эволюции // Модели управления в рыночной экономике: Сб. науч. пр. - Донецьк. ДонНУ. 1999. - Вип.3. - с.67-73.
4. Раевский Г. Система экономической безопасности предприятия // Частный сыск, охрана, безопасность. - 1994. - №2. - С. 5-11.
5. Рябенко Е.Л., Ковалев Е.В. Маркетинговая концепция экономической

безопасности предприятия: Учебное пособие. - Харьков, 1998. - 144 с.

6. Снелбекер Д. Перспективи економічної безпеки та зростання в Україні // Економіст. - 2000. - №3. - С. 26-32.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Ареф'єва О.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 334.722

ВЛАСНІСТЬ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Ткачук І.І., аспірант (ХНЕУ)

В статті проаналізовано формування поняття «власність», розглянуті складові власності корпоративних структур, а також особливості управління об'єктами власності корпоративних структур.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Власність є основою економічних відносин, на ній ґрунтуються всі сфери економічної системи, вона обумовлює мету розвитку економічної системи, соціальну структуру суспільства, спосіб розподілу створених матеріальних благ. Перехід України до ринкової економіки викликав зміни в системі власності. В результаті чого до структури власності ввійшли як сукупність відносин між суб'єктами, так і різноманітність форм та видів власності. Чільне місце у цій структурі займає власність корпоративних структур.

Уже декілька років в українській економіці спостерігаються процеси динамічного перетворення структури власності господарських суб'єктів, керівництво яких намагається знайти найбільш конкурентоспроможну організаційно-правову форму. Задля розширення сфер діяльності господарські суб'єкти вимушені об'єднуватися, що виражається, наприклад, у створенні все більшої кількості корпорацій, що призводить до виникнення міжкорпоративних відносин та інтегрованих корпоративних структур. В розвинених країнах саме управління власністю корпоративних структур лежить в основі регулювання економіки, тобто ефективне використання потенціалу інтегрованих корпоративних структур є одним з пріоритетних напрямків розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наукових працях розглянуто процеси управління і функціонування великих корпоративних об'єднань, так, наприклад, в роботах Афанасьєва

М.П.[2], Вінслава В.[3] відображаються методи корпоративного управління, теоретичним основам корпоратизації та інтеграції присвячено дослідження Авдашевої С.Б.[1], Дубровського В.Ж.[6], Якутіна Ю.В.[15], участь банків у трансформаційних процесах власності підприємств досліджує Вожжов А. П.[4], в дослідженнях Бішопа Д.[8], Еванса Ф.[8], Щербакова Н.[14], Єсіпова В. [7] значна увага приділяється проблемі визначення вартості бізнесу корпоративних структур.

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. В українській науковій літературі основна увага приділяється вивченню питання корпоративного управління, управління ж власністю корпоративних структур майже не досліджується. Така ситуація обумовлюється декількома причинами, до них можна віднести, наприклад, те, що корпоративні структури є досить складним соціально-економічним інститутом, який потребує глибокого вивчення; початкову повну відсутність, а в подальшому нестачу висококваліфікованих менеджерів, які могли б ефективно керувати такою складною і багатогранною структурою, як корпорація, а також порівняну легкість в дослідженнях корпоративного управління, бо ці питання на відміну від питань управління власністю досить глибоко було досліджено в іноземній науковій літературі такими вченими, як П. Друкер, І. Ансофф, О. Тоффлер та ін.

Метою даної роботи є дослідження власності корпоративних структур як об'єкта управління.